ACADEMICIANUL GHEORGHE RUSNAC – DESCHIZĂTOR DE NOI DRUMURI ÎN ȘTIINȚA POLITICĂ, RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ȘI MANAGEMENTUL UNIVERSITAR MODERN

Alexandru ROMAN
Universitatea de Stat din Moldova
profaroman@gmail.com
ORCID ID: 0000-0000-0000-0000

CZU: 929:[327 + 378.4.091:005.55]-051(478)

Abstract: *The evolution of political sciences in the Republic of Moldova in ensemble, and as study field within MSU, the Faculty of International Relations, Political and Administrative Sciences that covers all three cycles (Bachelor, Master, Doctorate) in particular, considering the general context of accelerating the European integration of the Republic of Moldova is highly relevant today. It emphasizes the opportunity to identify the role of state representative structures, alongside with the indispensable contribution of the academic environment and illustrious personalities among intellectuals in the frame of the entire domain. Especially notorious is the extremely complex and effective activity in political sciences in general, and international relations of Mr. Gh. Rusnac, academician, ambassador and rector of the University in the period of last decade of the past century - the first decade of the XXI century of the new millennium. Notably in this generic context, it is opportune to analyze and appreciate at fair value the role of the outstanding personality honored in the genesis and evolution of political science, international relations and diplomacy at the actual stage.*

The proposed article represents a reevaluation of the multivalent activity: scientific, diplomatic, managerial, etc., and highlights the indispensable contribution of academician Gh. Rusnac to the consolidating process of political sciences in the contemporary era, since the confluence of the two millennia.

Key words: *ambassador, diplomacy, leader in launching, international and diplomatic relations, interstate relations, diplomatic mission.*

Diplomaţia, prin esenţă, formă şi conţinut, este o categorie istorică, iar semnificaţia ei a evoluat pe parcursul secolelor. Savantul, Ambasadorul, Rectorul Gheorghe Rusnac în toată creaţia sa investighează fundamental tematica abordată din perspectiva teoriei relaţiilor internaţionale şi diplomatice, a dreptului internaţional şi raporturilor interstatale, pe care le promova eficient pentru a evidenţia şi fundamenta noi dimensiuni de interpretare a acestora.

Metodele aplicate sunt justificate de complexitatea fenomenului studiat, care se bazează şi derivă din principiile pluralismului metodologic, inclusiv: interdisciplinaritatea şi complementarismul. Abordarea sistemică şi structural-funcțională ne-a permis să apreciem aportul savantului Gh. Rusnac în domeniu, să urmărim apariția, evoluția şi eficiența instituțiilor statului preocupate de

misiunile diplomatice pentru promovarea politicii externe în scopul susţinerii consecvenţe a interesului naţional. Caracterul şi formele de activitate diplomatică a statelor la etapa contemporană, în ansamblu, a stimulat tendinţa savanţilor şi diplomaţilor să dezvolte diplomaţia ca ştiinţă politică şi ca artă, bazată pe concepţii teoretice şi principii morale superioare, sau ca o materie, care îmbină caracterele ambelor domenii.

În contextul modernizării politice actuale, în calitate de principalul proiect de viitor al societăţii din Republica Moldova, propunem unei analize succinte activitatea savantului Gh. Rusnac, ex-Rector al USM, ancorată în realităţile prezentului secol, dar şi valorificând experienţa trecutului Domniei sale. Apreciem rolul fundamental şi contribuţia deosebită a omagiatului în crearea şi evoluţia ştiinţei politice din Republica Moldova, manifestată competent chiar de la începuturi, care a promovat constant misiunea să acorde suportul teoretic şi metodologic necesar iniţierii şi desfăşurării proceselor de schimbare politică. Treptat a devenit evidentă importanţa ştiinţei politice în contextul transformărilor democratice, care se manifestau cu începere din acei ani de cotitură pentru ştiinţele sociale, de trecere la un nou regim şi sistem politic, democratic prin esenţa sa.

Ştiinţa politică, în viziunea savantului Gh. Rusnac, se impune a fi o oglindă a realităţii sociale, fiind chemată să diagnosticheze cursul politic şi să asigure practica politică cu tehnologii analitico–politice adecvate. A devenit axiomă că una dintre direcţiile principale ale ştiinţei politice este istoria şi teoria relaţiilor internaţionale, care a inclus în sine toată complexitatea obiectului propriu-zis de cercetare, a metodelor comparativ-ştiinţifice de analiză, diversitatea instituţiilor, instrumentelor speciale şi mecanismelor diplomaţiei. Anume cercetările privind teoria relaţiilor internaţionale, politica mondială şi diplomaţia sunt pe larg elucidate în lucrările ştiinţifice ale omagiatului.

Studierea ştiinţelor politice şi a relaţiilor internaţionale în sistemul învăţământului universitar şi postuniversitar din Republica Moldova (existent practic până în 2005, când ţara noastră a devenit parte a Procesului de la Bologna şi s-a trecut la cele 2 cicluri ale învăţământului universitar – de licenţă şi master) este un domeniu important, fiind organizată ca entitate de studii FRIŞPA, la crearea şi consolidarea căreia şi-a adus aportul personal Rectorul USM din perioada 1993 - 2007, prof. univ. Gh. Rusnac[1]. Drept premisă pentru aceasta, acum aproape 3 decenii, a servit necesitatea demarării pregătirii specialiştilor în acest domeniu elitar pentru tânărul stat, care din primii ani de la obţinerea independenţei, când a început să-şi formeze structurile politicii externe, de

[1] *Apropo, o facultate similară activa deja şi la Academia de Studii în Domeniul Administraţiei Publice pe lângă Guvernul Republicii Moldova (numită astfel iniţial de la crearea ei din 21 mai 1993 şi devenită ulterior Academie de Administrare Publică pe lângă Preşedintele ţării), pe care am avut onoarea să o conduc din mai 1995, iar în domeniul respectiv mi-am început activitatea de la 10 martie 1987, când am fost selectat din mediul ştiinţific şi avansat în funcţia de conducător al structurii pentru relaţiile internaţionale a Organului central decizional din RSSM (ulterior, din anul 2006, activând în funcţia de Rector al Academiei menţionate). În acelaşi context a fost creat în anul 2003 şi Institutul de Relaţii Internaţionale din Moldova (IRIM), devenit mai apoi instituţie specializată de stat.*

diplomaţie şi serviciu diplomatic şi să-şi promoveze interesele pe arena internațională. Procesul de pregătire a cadrelor în domeniul diplomației, a relațiilor internaționale a fost început la Universitatea de Stat din Moldova odată cu introducerea specialității *Politologia*, iar în anul 1995 fiind înființată *Catedra Relații Internaționale* şi inițiată pregătirea specialiştilor cu profilul respectiv.

Printre direcțiile actuale de dezvoltare ale relațiilor internaționale se evidenţiază: istoria şi teoria relațiilor internaționale, istoria şi bazele diplomației, istoria diplomației statului moldovenesc, teoria şi practica negocierilor, politica mondială, politica externă a Republicii Moldova, integrarea europeană şi politicile europene, globalizarea şi problemele dezvoltării globale, teoria şi practica studiilor diplomatice, etc.

Actualul mediu universitar, noi cu toţi colegii, întreaga comunitate academică de la USM - corpul profesoral-didactic, studenţii, masteranzii şi doctoranzii de la FRIŞPA, avem onoarea şi mândria să fim contemporanii renumitei personalităţi, precum este acad. Gheorghe Rusnac.

Domnia sa a studiat şi absolvit USM, în cadrul căreia a muncit şi creat valori inestimabile o viaţă întreagă, a elaborat şi susţinut 2 Doctorate – de doctor în ştiinţe şi doctor habilitat în ştiinţe istorice, a activat cu dedare de sine, manifestând un profesionism înalt de la funcţia de lector, conferenţiar şi profesor universitar, şef Catedră şi Rector al Universităţii, devenind unul dintre cei mai longevivi şi eficienţi manageri – şefi ai instituţiei.

Precum se menţiona în cartea prof. univ. V. Cozma ,,*Rectorul Gheorghe Rusnac*", Domnia sa pentru merite excepţionale a fost ales *Doctor Honoris Causa al Universității „Sf. Chiril şi Metodiu*" din Veliko Târnovo, Bulgaria, precum şi Membru al Academiei Internaţionale pentru Învăţământ Superior din Moscova, Federaţia Rusa, fiind cavaler al Ordinului Republicii şi celor mai înalte distincţii de stat[2]. Savantului omagiat, de asemenea, îi aparţine şi studiul biografiic *Rectorii Universităţii de Stat din Moldova (1946–1993)*[3]

Aniversarea a 80 de ani a Academicianului Georghe Rusnac, este un bun prilej pentru evaluări ale realizărilor Domniei sale şi trasarea de noi obiective. Printre multiplele succese incontestabile se evidenţiază contribuţia deosebită în întemeierea şcolii de ştiinţă politică, crearea facultăţii specializate FRIŞPA în cadrul USM şi asigurarea ei organizaţională şi funcţională, demonstrate elocvent savantul şi managerul omagiat.

Poziția savantului octogenar, vizavi de importanța ştiinței politice în contextul transformărilor democratice, manifestată deschis în acei ani de cotitură pentru ştiinţele sociale, de trecere la un nou regim şi sistem politic, ne-a demonstrat, în mod evident, că mecanismul de funcționare a societății politice din Republica Moldova nu e cu putință de a-l percepe în afara serviciilor acestei

[2] Cozma V. *Rectorul Gheorghe Rusnac*. Chişinău: CEP USM, 2007.

[3] Rusnac Gh. *Rectorii Universității de Stat din Moldova (1946–1993*). Ch., 2005.

ştiinţe ca disciplină academică de sine stătătoare, cu locul său aparte în sistemul de ştiinţe umanistice.

Personal, mă mândresc că-l cunosc pe onoratul omagiat încă de când era student, fiind deja la finisarea studiilor şi pe parcursul, de-a lungul anilor ce s-au scurs, am avut mai multe tangenţe de conlucrare cu Domnia Sa, inclusiv:

- Prima, tangenţa iniţială, reiterez că am fost colegi, de pe când eram studenţi – universitari, acum 5 decenii şi jumătate,

D-lui fiind student în anul absolvent la Universitatea noastră - prima şi unica din Moldova numită atunci RSSM, iar eu – novice, proaspăt înmatriculat la An. I, (după absolvirea studiilor preuniversitare, drept, că cu Medalie, şi dl Gh. Rusnac fiind activist şi conducător al organizaţiilor obşteşti de la Facultate, în particular, anume în acele ipostaze de coducere şi la indicaţia Decanului chiar în prima lună de studenţie mi-a oferit un loc în Căminul Nr. 6 al Facultăţii noastre), etc.

- A doua, următoarea etapă, am colaborat în calitate de colegi – *membri ai Consiliului Colegial a Ministerului Educaţiei*

în perioada 2001-2006, mai multe Colegii, fiind spus mai concret, conduse de mai mulţi miniştri succesiv: Dnii Il.Vancea, Gh.Sima, V.Beniuc, V.Ţvircun ş.a., iar Rectorul USM de atunci, prof. univ. Gh. Rusnac, era profund experiment, inegabil versat în problemele managementului educaţional şi cel mai activ membru al acestui organ colegial ministerial. Drept că cu instaurarea noii guvernări de atunci, în iunie 2001 am fost demis din funcţia de vice – Ministru al Educaţiei pentru faptul că anterior, în 1995, publicasem aici la USM Manualul *Istoria Românilor: Basarabia şi Transnistria (1812-1993)* (cu un volum de 560 pag.), împreună cu prof.univ. A.Moraru şi conferenţiarii univ. I. Moiseev şi M.Cernencu, dar, probabil, uitase să mă excludă şi din Colegiu, iar peste un an am revenit la Minister, deja în fruntea Departamentului evaluare academică şi acreditare a instituţiilor de învăţământ (preluând funcţia de la profesorul Vitalie Scalinâi)… (Dacă să facem o mică paranteză, anterior, în mai 1995 împreună am prezentat la un For ştiinţific internaţional foarte reprezentativ, de la Moscova, consacrat semicentenarului Victoriei asupra nazismului din Războiul al II-lea Mondial, raportul din partea Moldovei privind soarta patrimoniului arhivistic, D-lui fiind în calitate de Rector şi eu – director al Arhivei Naţionale, care a fost publicat în revista ,,*Вестник Архивиста*" din Federaţia Rusă (1995, nr.5), iar ulterior în acelaş format dual – şi la Conferinţa ştiinţifică internaţională de la Institutul Administraţiei Publice din Odessa, ce s-a publicat în Culegerea respectivă de materiale în limba ucraineană).

- Şi următoarea, a treia etapă, *cu începere din 2006 şi până la avansarea Domniei Sale în funcţia de Ambasador*

Extraordinar şi Plenipotenţiar al R. Moldova şi plecarea în Misiunea diplomatică din R. Italiană, am activat în cadrul şi sub conducerea omagiatului

acad. Gh. Rusnac în calitatea sa de *Preşedinte al Consiliului Rectorilor din ţara noastră*, funcţie deţinută de Domnia sa în perioada 1995-2007 (eu fiind membru al Consiliului respectiv în virtutea demnităţii publice ce o deţineam atunci de rector al Academiei de Administrare Publică pe lângă Preşedintele Republicii Moldova). Concomitent, omagiatul s-a manifestat eficient fiind şi membru în Consiliul Asociativ al Agenţiei Universităţilor Francofone (cu sediul central de la Montreal), adică a Organizaţiei Internaţionale a Francofoniei (în franceză: *Organisation internationale de la Francophonie*) ce este o importantă organizaţie internaţională care, pornind de la afinitatea pentru limba franceză, reuneşte state şi guverne de pe cinci continente: 53 de ţări şi 13 - cu statutul de observator. Atunci, în 2007, mi-a reuşit participarea la crearea unui Consorţium Francofon cu instituţiile similare din România, Franţa, Bulgaria (cu sediul la Sofia).

La cele expuse preponderent de ordinul colaborării cu onorabilul omagiat, în particular, vom continua, la general, cu tezele că ştiința politică, în viziunea savantului Gh. Rusnac, se impun drept oglinda realităţii sociale şi e chemată să diagnosticheze cursul magistral, linia politică nu numai conform factorului normativ, ci şi a celui comportamental, relațional, să explice şi să descrie realitatea socio-politică în întreaga ei diversitate şi contrarietate, iar de aici, să asigure practica politică cu tehnologii analitico–politice adecvate realităţilor existente de la confluenţa mileniului doi şi trei.

Astfel, încă de la acele începuturi memorabile de circa mai bine de un sfert de secol, în 1998 omagiatul organizează elaborarea şi editarea culegerii tematice *Relaţii Internaţionale,* în 3 părţi[4]. Vom reitera că deja în prima jumătate a anului 1998, cu concursul dlui Gh. Rusnac, în calitate de redactor ştiinţific, este editat printre primele studii tematice culegerea ,,*Relaţii Internaţionale: istorie şi contemporaneitate*" (fie, cu un volum şi nu prea consistent – de circa 100 pag.), însă cu aceasta practic este dat startul studierii problemei respective şi publicării unui set masiv de ediţii ştiinţifice. Confirmare acestui fapt serveşte şi publicarea aproape simultană a studiilor *Istoria Diplomaţiei,* (partea I), semnate de profesorii universitari V. Beniuc[5] şi A. Roman[6].

Concomitent, tot la USM, deasemenea sub egida Catedrei Relaţii Internaţionale (adică, actualul Departament Relaţii Internaţionale), împreună cu profesorul universitar V. Beniuc, savantul Gh. Rusnac publică primul (şi unicul în Republica Moldova până în prezent) Dicţionar *Conceptele şi Noţiunile de bază ale diplomaţiei*[7], editat de asemenea la acele începuturi de bun augur, acum un sfert de secol – în 1998. Vom constata un interes major didactic a studenţilor/masteranzilor anume faţă de acest gen de literatură specializată în instruirea viitorilor diplomaţi. Personal recomand *Dicţionarul*, precum şi întreaga

[4] Rusnac Gh. *Relaţii Internaţionale: partea I-III*, Chişinău, 1998.
[5] Beniuc V. *Istoria Diplomaţiei* (în l. rusă). Курс лекцийю Часть I. К., 1996, 291 с.
[6] Roman A. *Istoria Diplomaţiei. Curs de lecţii.* Chișinău, Academia de Studii în Domeniul Administrării Publice, 1997, 90 p.
[7] Beniuc V., Rusnac Gh. *Noţiunile şi conceptele de bază ale diplomaţiei.* Dicționar. Chişinău, 1998, 190 p.

creaţie ştiinţifică a academicianului Gh. Rusnac, care se bucură de un interes suscitabil, în cadrul predării prelegerilor la disciplinele de studii: *Serviciul Diplomatic şi Consular* (Anul III şi An. IV la Frecvenţa redusă), *Istoria Diplomaţiei Ţării Moldovei* (Anul II şi An. IV la Frecvenţa redusă), a prelegerilor la Master, disciplina ,,*Teoria şi practica studiilor diplomatice*", dar şi a modulelor respective cu studenţii Anului I, pe care le administrăm împreună cu colegii la Facultate (Doamnele doctori, conferenţiari universitari Cr. Ejov şi V. Rotaru, dr., conf. univ. A. Ejov şi dr. V. Sterpul, ş.a.).

Provoacă un deosebit interes diverse componente elucidate în această lucrare menţionată, ce ţin de geneza şi evoluţia structurală şi funcţională a diplomaţiei moldoveneşti. Bunăoară, termenul privind funcţionarul preocupat de activitatea diplomatică şi politica externă în Ţara Moldovei acum circa şase secole, ce se numea *Postelnic* – sau *marele dregător* (adică funcţionar), fiind cel mai apropiat de persoana suveranului ţării – a Marelui Voievod. În context temporal, acesta a fost primul funcţionar/ mare dregător preocupat de politica externă a statului şi diplomaţia suveranului/ domnitorului şi se numea oficial *Marele Postelnic* (termen de origine slavă, ce provenea de la ,,постель" – responsabil de dormitorul domnitorului), care a fost menţionat documentar pentru prima dată în Moldova la 8 martie 1441.

Autorii publicaţiei menţionate, profesorii universitari Gh. Rusnac şi V. Beniuc, analizează această primă funcţie diplomatică din Moldova istorică[8] prin calificativele: ,,*avea funcţii protocolare*", ,,*primea trimişii străini*", sau ,,*era trimis în soliile oficiale*" peste hotarele ţării, etc. Fiind caracterizat de cronicari drept ,,*talmaciu de limbi străine*", ulterior Suveranul – savant Dimitrie Cantemir menţiona la începutul sec. al XVIII-lea că la sosirea în capitala Moldovei a soliilor străine se prevedea ca ,,*audienţele sau ceremoniile la curte pentru primirea lor să se facă după obiceiuri*"[9]. În concluzie, precum constată acad. Gh. Rusnac, acest funcţionar pe lângă suveran ,,*era şi propriu-zis ministrul treburilor din afară a domnului*", iar ,,în *Regulamentul Organic al Moldovei* – din alineatul ,,*Departamentul marelui postelnic*", menţionatul postelnic deja se numea ,,*şeful Cancelariei domnului pentru treburile din afară*", care ,,*în timpul revoluţiilor europene din 1848, Departamentul postelniciei este transformat în Minister de Externe*".

Astfel, prin esenţa sa, Marele Postelnic era secretarul domnitorului pentru relaţii externe, ce se mai numea şi "*Mareşal al curţii domneşti*". Lui îi era subordonat Postelnicul (sau Stratornicul) - cel mai apropiat şi cel mai de încredere sfetnic al suveranului, ce se îngrijea de camera de dormit a domnitorului. Avea, de asemenea, însărcinarea să primească ambasadorii şi să-i prezinte domnitorului[10]. Postelnicul era dregătorul cel mai apropriat de persoana

[8] Rusnac Gh., Et. *Noţiunile şi conceptele de bază ale diplomaţiei.* Dicţionar, pag. 114.
[9] Cantemir, Dimitrie. *Descrierea Moldovei.* București-Chișinău: Editura „Litera Internațional, 2001.
[10] Cantemir, Dimitrie. *Descrierea Moldovei.* București-Chișinău, 2001.

voievodului, care treptat a dobândit sarcina de a întroduce la domnitor soliile şi pe cei veniți în audiență. Iniţial Postelnicul era ultimul membru al Sfatului Domnesc, având însă în subordinea sa postelnicii doi şi trei, precum şi mai mulţi postelnicei. Numărul postelnicilor conform autorului a crescut cu timpul, mai ales în secolul al XVI-lea, iar către începutul secolului XVIII, Marele Postelnic se ocupa doar de afacerile externe ale țării şi activităţile diplomatice[11].

Rangurile diplomatice ale acestui funcţionar erau diverse, în funcţie de activitate şi gradul de responsabilitate, fiind următoarele, inclusiv: *vel postelnic – marele postelnic*, cel mai înalt în rang dintre postelnici; urma apoi postelnicul al doilea – fiind locţiitorul primului, postelnicul al treilea – cel mai mic postelnic în rang. De asemenea, foştii diplomaţi moldoveni, continuau să fie atraşi periodic în această activitate responsabilă de stat, cu titlurile următoare: *biv vel postelnic* – fostul mare postelnic sau *biv postelnic* - fost postelnic (în traducere din slavonă: ,,*бывший великий постельник*").

Dimitrie Cantemir în opera sa *Descrierea Moldovei* (scrisă în limba latină), pentru care a fost ales membru al renumitei Academii din Berlin, a descris aceste funcţii (dregătorii) şi despre cel mai înalt funcţionar în domeniu concretiza că-i „*mai marele treburilor curţii domneşti*", rânduieşte toate la curte şi are la porunca sa pe toţi ,,slujitorii dinlăuntru" ai curţii. D. Cantemir, de asemenea, menţiona că aceştea monitorizau şi activitatea oştenilor trimişi pentru *poşta de Ţarigrad şi de Crâm*[12], iar pe deasupra mai are şi oblăduirea Iaşilor... La curte, ca semn al dregătoriei sale, *poartă un toiag de argint*"[13].

Printre diverse şi multiple studii valoroase se evidenţiază elaborarea şi publicarea în anul 1996 a volumului *Istoria Universităţii de Stat din Moldova (1946-1996),* consacrat semicentenarului de la crearea instituţiei, redactor responsabil fiind rectorul USM Gh. Rusnac[14]. Domnia sa menţiona în *Prefaţa* studiului că prima instituţie universitară din Moldova ,,a fost inaugurată la 1 octombrie 1946" şi pe parcurs ,,*a făcut salturi calitative importante*", care în anul 1969, pe timpul Rectoriei Academicianului A.Lazarev, este admisă ,,*în componenţa Asociaţiei Internaţionale a Universităţilor ca membru plenipotenţiar*"[15], iar acesta a fost tocmai anul absolvirii Universităţii de către omagiatul, dl Gheorghe Rusnac.

Anume în acest studiu pentru prima dată se face o analiză a procesului creării Facultăţii, componentelor sale structurale, inclusiv şi *Catedrei Relaţii Internaţionale cu Laboratorul specializat de Geopolitică.* Profesorii Catedrei şi Laboratorului şi-au propus să editeze chiar din primul an de existenţă

---

[11] Rusnac Gh., Et. *Noţiunile şi conceptele de bază ale diplomaţiei*, p. 114.

[12] Se avea în vedere *Corespondența diplomatică* cu autoritățile respective ale capitalelor Imperiului Otoman și Hanatului Crimeei (respectiv, orașele Istanbul/Constantinopol și Bahcisarai).

[13] A se vedea: Cantemir Dimitrie. *Descrierea Moldovei*. București - Chișinău: Editura „Litera Internațional", 2001, pag. 117-120.

[14] *Istoria Universităţii de Stat din Moldova (1946-1996).* Autor – V.Cozma. Redactor responsabil Rectorul Universității prof. univ., dr. hab. Gh. Rusnac. Chișinău, 1996, 560 p.

[15] *Istoria Universităţii de Stat din Moldova (1946-1996)*, pag. 6.

Anuarul ,,Relaţii Internaţionale", menţionând în investigaţiile iniţiate că deja pe parcursul primilor ani după proclamarea independenţei ,,*au fost semnate 331 acorduri cu diferite ţări*", iar ,,*numai în prima jumătate a anului 1995 Moldova a fost vizitată de peste 60 de delegaţii din circa 40 de ţări*" şi către începutul acestui an ,,*Republica Moldova era recunoscută de peste 140 de state, având deja relaţii diplomatice cu circa o jumătate din ele*"[16], etc.

Realizările respective ale politicii externe sunt reflectate în imensa ediţie sursologică, elaborată de Rectorul USM Gh. Rusnac, împreună cu Rectorul ULIM A. Galben şi colectivul de autori reprezentat de profesorul universitar, colegul nostru C. Solomon, doctor habilitat în ştiinţe politice, pe atunci decan la USM, precum şi conferenţiarul M.Cernencu, care au elaborat şi publicat un studiu fenomenal în 2 volume – culegerea de surse inedite *Republica Moldova: Istoria Politică (1989-2000), Documente şi materiale*[17].

Ulterior, dl acad. Gh. Rusnac, ex-Rectorul USM din complicaţii aa. 90, este unul dintre autorii primelor studii ce analizează tematica Globalisticii în sistemul Relaţiilor Internaţionale contemporane. Astfel, în cadrul FRIŞPA, publică în 2006, împreună cu diplomatul V. Sacovici, dr. hab. în ştiinţe politice, lucrarea în limba rusă ,,*Глобалистика: Глобализация и интеграция, глобальные проблемы современности, антиглобализм*", cu un volum de 335 pag., constituită structural din 17 capitole tematice. (Apropos, ulterior şi subsemnatul am avut ocazia să public împreună cu douaye-nul corpului diplomatic din R. Moldova, Ambasadorul V. Sacovici, prof. univ., studiul în limba română ,,*Globalistica*", editat în 2009 şi recomandat de Ministerul Educaţiei şi Tineretului de atunci în calitate de manual pentru învăţământul superior şi postuniversitar, cu un volum de 496 pag. şi o construcţie structurală din 7 părţi tematice, 14 capitole şi 49 de paragrafe, având un tiraj relativ nu prea mare, ceea ce mi-a permis să ofer un exemplar al studiului ,,*Globalistica*" doar colegului de la FRIŞPA Gr. Vasilescu, prof. univ.).

Acad. Gh. Rusnac este unul din coautorii valorosului Suport de curs *Serviciul diplomatic: teorie şi practică*[18], elaborat de colectivul profesoral al FRIŞPA şi editat în anii 2010 (varianta rusă) şi în 2011 (varianta de limbă română)[19]. Studiul este primul şi până ce unicul de acest gen din Republica Moldova, deşi subsemnatul cu colegii a elaborat un nou Suport didactic, care corespunde întocmai Curriculum-ului universitar actual şi este întitulat ,,*Serviciul diplomatic*

[16] Ibidem, pp. 391 – 401, 399 – 401.

[17] Gh. Rusnac, A. Galben, C. Solomon, M.Cernencu. *Republica Moldova: Istoria politică (1989-2000). Documente şi materiale*. Volumul I, Chişinău: CEP USM, 2000. 544 p.; Gh. Rusnac, A. Galben, C. Solomon, M.Cernencu. *Republica Moldova: Istoria Politică (1989-2000), Documente şi materiale.* Volumul II, Chişinău: CEP USM, 2000. 460 p.

[18] *Serviciul diplomatic: teorie şi practică.* Suport de curs. TEOSA, V., VASILESCU, GR., CIOBU E. (coordonatori)/ Univ. de Stat din Moldova – Ch.: CEP USM, 2011. – 391 p. ISBN 978-9975-70-722-0.

[19] A se vedea: TEOSA V., RUSNAC Gh., NICOLAESCU I. *Organizaţiile internaţionale ca factor de formare a unei noi strategii diplomatice*. În: *Serviciul diplomatic: teorie şi practică*. CEP USM, Chişinău, 2011.

şi consular în context unuiversal: Genezã, Evoluţie, Perspective. Suport Didactic"[20], dar încă n-a fost editat.

În ansamblu, Acad. Gheorghe Rusnac demonstrează în studiile sale (individuale şi colective) că diplomaţia poate fi definită ca cel mai relevant mijloc al politicii externe a statului, cel mai important instrument al colaborării internaţionale şi de reglementare a conflictelor dintre state. În multitudinea publicaţiilor temaice un loc deosebit ocupă lucrarea *Din agenda de lucru a Ambasadei Republicii Moldova în Italia (2008-2011*), scrisă de comun cu prof. univ. Valeriu Moşneaga[21]. Precum apreciază şi recenzentul studiului, prof. univ. A. Petrencu, autorii acestei cărţi şi-au formulat *scopul scoaterii din anonimat a „muncii de zi cu zi a angajaţilor ambasadelor şi consulatelor Republicii Moldova din străinătate*", iar pentru realizarea scopului propus, au dat publicităţii note informative şi analitice, diverse adresări către conducătorii Republicii Moldova, etc.

Ambasadorul Gh. Rusnac şi coautorul său descriu procesul stabilirii relaţiilor diplomatice între Republica Moldova şi Republica Italiană de la 21 februarie 1992 şi inaugurării Ambasadei ţării noastre la Roma la 1 aprilie 1998. Peste un deceniu şi ceva, la 1 octombrie 2008 Republica Italiană şi-a deschis Ambasada sa la Chişinău. Drept consecinţă a acestui eveniment, proaspătul numit Ambasador al Moldovei la Roma Gh. Rusnac (aa. 2008 - 2011) a susţinut un interviu în tema respectivă la 24 noiembrie 2008[22]. Lecturarea acestei cărţi originale demonstrează că Italia este statul care a adăpostit un număr impresionant de cetăţeni ai Republicii Moldova, plecaţi în căutarea unui salariu decent. Conform datelor, publicate de autori, *dacă în anul 2007 în Italia erau 68 591 de cetăţeni ai Republicii Moldova* (cu şedere legală), atunci deja *în ianuarie 2011 numărul lor practic s-a dublat în doar câţiva ani şi a sporit la 130 948 de persoane*, adică aceştea fiind cetăţenii moldoveni cu acte în regulă, deşi, precum scriu autorii, există mulţi moldoveni ce stau nelegal în Italia sau au paşapoarte ale altor state. Astfel, prezenţa numeroasă a cetăţenilor Republicii Moldova în Italia a determinat realitatea când în anul 2008, în instituţiile italiene de învăţământ preuniversitar, învăţau 10 347 de elevi, părinţii cărora se stabilise deja în Italia[23].

De asemenea, dl Gheorghe Rusnac a fost, prin cumul, şi ambasadorul Republicii Moldova în Malta (cu sediul la Roma). Vom mai completa că *în Italia este organizat campionatul la fotbal, numit „Mundialido*", *la care participă (cu începere din anul 2006) şi echipa „Moldova*", *formată din consângeni de-ai noştri, stabiliţi cu traiul la Roma sau regiunea Lazio*. Autorii apreciază înalt prestaţia

---

[20] . A se vedea: Ejova C., Roman A., Stejaru S. *Serviciul diplomatic şi consular în context unuiversal: Genezã, Evoluţie, Perspective*. Suport Didactic. Chişinău, USM, FRIŞPA, 2023.

[21] Gheorghe Rusnac, Valeriu Moşneaga. *Din agenda de lucru a Ambasadei Republicii Moldova în Italia (2008-2011)*. Chişinău, S.n., 2015, 208 p.

[22] A se vedea: *europalibera.org* https://moldova.europalibera.org

[23] *MOLDOSCOPIE, 2016, nr.1 (LXXII), p. 174.*

echipei formate din cetățeni ai Republicii Moldova, remarcând: „Rezultatele echipei „Moldova” sunt de apreciat (…), ținând cont de faptul că cetățenii care fac parte din ea sunt angajați în câmpul muncii (în special în sfera construcțiilor) şi îşi acoperă cheltuielile necesare pentru a participa la Campionat (echipament, cota de înscriere şi alte cheltuieli) din resurse financiare proprii”. În ediție se mai menționează că o situație similară reprezintă şi colectivele de artişti amatori, uniți în asociațiile culturale moldoveneşti, etc.

În calitate de şef al Misiunii diplomatice a țării noastre în Italia a coordonat eficient activitatea *Consulatului General al Republicii Moldova la Milano,* iar prin perseverența sa i-a reuşit şi crearea *Consulatului nostru de la Padova*, inaugurat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova № 945 din 22 noiembrie 2013. Circumscripția consulară a acestui Consulat cuprinde urmatoarele regiuni din cadrul teritoriului Italiei: - Veneto; - Friuli - Venezia Giulia - Trentino - Alto Adige. Ambasadorul Gh. Rusnac scrie cu lux de amănunte că Bologna – oraş universitar italian prin excelență şi cel mai vechi din lumea occidentală, plin de viață, știință şi cultură, găzduieşte un număr impunători de studenți, iar în *Citta Metropolitana Bologna* avem o comunitate de peste 6.000 de moldoveni.

Acad. Gheorghe Rusnac, şi ulterior, în ultimul deceniu, semnează în calitate de coautor diverse studii, inclusiv: *Faţetele unui proces: migraţia forţei de muncă din Republica Moldova în Italia*[24]*; Маятник Миграции*[25], etc.

Domnia sa este o personalitate marcantă desăvârşită, cu care noi, mediul universitar, ne mândrim enorm.

[24] Moşneaga Valeriu; Victor Moraru; Gheorghe Rusnac; Valentin Ţurcan. *Faţetele unui proces: migraţia forţei de muncă din Republica Moldova în Italia*. Universităţea de Stat din Moldova: Institutul Integrare Europeană şi Ştiinţe Politice al Academiei de Ştiinţe a Moldovei. Editerra Prim, Chişinău, 2011.

25 Виктор Морару, Валериу Мошняга, Георге Руснак, *Маятник Миграции*. Кишинэу, Sirius, 2012, 200 стр.